

ELISABETH BERGSTRAND-POULSEN

Oväntad revolt

The book cover features a background image of red roses in the upper half and a close-up of a woven basket in the lower half. The roses are in various stages of bloom, with some showing deep red petals and others as buds. The basket is made of dark, thick woven reeds or bamboo, creating a grid-like pattern. The overall color palette is warm, with reds, oranges, and browns.

ELISABETH BERGSTRAND-POULSEN

Oväntad revolt

 SAGA
EGMONT

OVÄNTAD REVOLT

Elisabeth Bergstrand-Poulsen

SAGA EGMONT

Oväntad revolt

Copyright © 1949, 2018 Elisabeth Bergstrand-Poulsen och Lindhardt og

Ringhof Forlag A/S

All rights reserved

ISBN: 9788711818480

1. E-boksutgåva, 2018

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt med författaren.

Lindhardtogringhof.dk

Saga är ett förlag i Lindhardt og Ringhof, ett förlag inom Egmont-koncernen

Professor, fil. och teol. doktor

NILS AHNLUND

sanningssökaren och sanningssägaren tillägnas

tacksamt och med beundran denna

lilla barnsliga bok

Förord

Käre läsare!

Plötsligt går det upp för mig: Allt i den här boken handlar ju innerst om detsamma! Och det trots att varje avsnitt är en helhet, som inspirerats av *sin* speciella stämning eller upplevelse. Varje rad har skrivits just därför, att jag i *det ögonblicket* var så uppfylld av glädje eller ömhet eller vrede eller förtvivlan, att denna sinnesrörelse *måste* få sitt utlopp.

Och först nu, då den är färdig, kommer jag underfund med detta!

Vilket kanske kunde bevisa för dig, att en inre, spontan drift från samma ursprungskälla och inte listiga spekulationer lett hand och tanke vid tillblivelsen.

Ja, först nu, då jag i följd — ordnad efter anciennitet — läser igenom de olika kapitlen, delvis nedskrivna som de äro under intryck av ockupationsårens ångest och efterkrigstidens oro (inte för att offentliggöras utan mest för att inge mig själv mod och tro), först nu förstår jag, att de impulser, som drivit fram dessa skenbarligen vitt skilda funderingar, innerst äro besläktade. Att en tråd av samma färg, tydlig eller fördold, slingrar sig genom det hela.

Tydligast märks den röda tråden i hackkycklingrevolten.

Bokens namn alluderar också på dessa min barndoms hackkycklingvarianter, vilkas — båda normala och irreguljära — uppförande gjort ett outplånligt intryck på mig.

Titeln betyder annars helt enkelt människohjärtats uppror mot allt det i tiden, som är det fientligt.

Vilket inte är så litet.

Också de andra funderingarna drivas fram av samma vilja: motstånd mot brutaliteten i alla dess former. Också de s. k. andliga. — — —

Likaledes märker jag först nu vid en sammanhängande genomläsning, att de olika artiklarna instinktivt följa tidens puls med dess alltmera stegrade tempo. Alltifrån det stilla samtalet mot sin åsktunga bakgrund i vår klostergård en sensommarekväll krigsåret 1941 fram till parallellerna omkring hackkycklingmotivet, huvudsakligen nedskrivna i dessa tider, då man kastar ned bomber över Jesusbarnets och änglasångens och julstjärnans Betlehem. Jag understryker och kursiverar *BOMBER* över *BETLEHEM*. Ingen, som hör denna kombination, kan förvånas över att de sakkunniga beteckna tiderna såsom de yttersta.

— — — — —

Käre läsare! Av alla dina brev, avfattade på flera olika språk, förstår jag, att också du med bekymmer har konstaterat, hurusom hjärnan under de senaste åren alltmera utan förbarmande tillskansat sig makten.

Också du har med rörelse sett, hur ståndaktigt hjärtat ännu kämpar för att sköta sin funktion beträffande ljuset, värmen och trivselen på jorden. Inte heller kan det ha undgått din uppmärksamhet, att detta tåliga hjärta allt oftare och mera hänsynslöst blir satt i skamvrån.

Vi två bli därför lätt överens om att det är på hög tid, att hjärtat ändrar taktik och tar sig en annan, mera bestämd ton, den, som dess höga mission berättigar det till. Det är på tiden, att hjärtat »går amok». Eftersom det helt enkelt inte längre står ut med hjärnans översitteri.

Och detta upproriska hjärta kräver nu inte endast full jämlikhet.

Det vill ta ledningen!

Hjärnan har under sin långa regeringstid misslyckats så grundligt på varje punkt, störtat oss ut i allt större olyckor. Det är hög tid att sopa bort det högröstade, odugliga

patrasket, innan det kör ned hela vår gamla, goda, välmenande moder jord i en avgrund, varur gumman aldrig orkar ta sig upp.

Och det duger inte längre att tala med vanliga, stillsamma, ödmjuka röster utan högt och bestämt, om möjligt litet högre och bestämdare än våra antagonister. Vi göra det på goda grunder, ty vi ha rätt och de andra orätt. Eftersom det är bättre för oss alla, att världen styrs med godhet än med hårdhet.

Efter samma princip alltså, som i den evigt gällande fabeln om mannen med kappan, vilken solen och stormen tävlade om att kläda av honom.

Men då vi nu ha rätt, du och jag, läsare — vilket vi äro bergsäkra på —, så är det ju alltför många som ha orätt? Nämligen en hel tidsålder. Eller rättare: det monstrum, som av en stor, nu död man en gång kallats för »den forbandede kompakte Majoritet».

Vi hålla oss emellertid tryggt till några ord av en annan stor man, som ännu lever, ord nog mäktiga att övertyga också denna väldiga majoritet:

»Samhällets grundkategorier», säger han, »äro rätt och orätt. Utan dessa begrepp vore ett ordnat mänskligt samliv otänkbart.»

En formulering och motivering för själva begreppen rätt och orätt så klar, att den kan trotsa stormanfallen från de mest durkdrivna professionella ordklyvare.

Men, invänder du, ännu tvivlande, ibland kan det ju se ut, som om endast den får rätt, som kommer åt att tala i den största tidningen eller på den största stormaktens vägnar?

En sådan skröplig form för rätt räknar man inte med från detta forum. Ty i »det lange Løb»visar det sig alltid, att en

makt, större än alla våra stormakter, slutgiltigt bestämmer vad som är rätt och vad som är orätt. — — —

Hjärtat tänker således inte längre vara hjärnans kombinerade slav och barnjungfru. Det gör revolt. Det vill ha sin »plats i solen».

Och även om du, läsare, min trofaste och tålige följeslagare genom goda och onda år, alltså här är enig med mig i det principiella, så måste jag dock bereda dig på att du en och annan gång under läsningen av denna bok kommer att möta temperamentsfulla uttryck, som du alldeles inte är van vid från den här fridfulla kanten.

Men jag ber dig endast ta detta som ytterligare bevis på att det är urdjupen — där instinkterna, det mänskligas och det animalas drivkrafter, råda —, som släppt fram dessa upprorssignaler.

Dock, inte bara denna lilla bok utan allt vad min tanke tänkt och min hand skrivit ned är — direkt eller indirekt — ett försvar för människohjärtat som begrepp kontra begreppet hjärna. *För* ömhet *kontra* brutalitet. För vettighet, självbehärskning, eftertanke, kontra chockverkningar, revolution, revolt. Alltifrån de första tunna »Värendsböckerna» och till de senare volymerna handla alla böckerna om detsamma. Liksom målningarna äro *en* form för samma saktmodiga uppror.

Här i boken är emellertid — som redan antytts — upproret mera organiserat av de starka, undermedvetna krafter, som leda oss. Här sägs det också rent ut, det som förr nämnts i fördolda ordalag, att det nu tycks gälla livet för allt det som representerar ömhet, värme, godhet, tålmod. Och att det nu inte längre räcker att skriva eller tala, det gäller helt enkelt att beväpna de milda makter, i vilkas tjänst vi stå — inte med svärd — men med de vapen,

som stå oss till buds, bl. a. ormens list och duvans oskuld. Att öppet alliera oss med dessa våra naturliga bundsförvanter, de ringaktade och förbisedda, som dock äro livsviktigare än de brutala. Samt med barn, blommor och allt slags skönhet, som ännu har makt att förtrolla och besegra också den mest förhärdade.

Som synes används också här i boken ett av dessa vapen: de klara barnansiktenas hjälptrupper.

På frågan huruvida barnen då ha en särskild mission just i detta sammanhang, svaras: Barnens milda eller buttra eller vredgade ansikten äro här infogade i samma avsikt, varmed man annars gjuter olja på upprörda vågor. Dessutom äro de min »signaturmelodi». Här betyda de också detsamma som blomkronan på plantan: ett lockmedel, för att honungssökande bin skola kunna finna och suga till sig nektarn och samtidigt sprida det befruktande frömjölet över ståndare och pistiller. Gåvor och gengåvor!

För resten representera barnen också min egen, innersta röst, tolkande det jag ivrigast längtar efter: mildhet, renhet, förtroende.

— — —

Mina många vänner och de som höra till ett annat läger reagera förmodligen var från sin synpunkt inför bokens titel. Var från sitt håll räkna de och lägga samman: Jaså! Är det nu så dags! Är det nu också hennes tur!

Nej!

Personligen har jag sannerligen ingen anledning att göra revolt.

Här gäller det en hackkyckling av större format. En universell. Arten kan spåras så långt och vitt och brett, som människor färdas.

Det är världens starkaste drivkraft, det här är fråga om. Som ännu inte blivit medveten om sin styrka. *Först då denna hackkyckling känner sin makt och gör revolt, först då är världen färdigskapad, så som den var formad i skaparens tanke.*

— — —

Den som fötts i en lantligt fridfull miljö är — också högt upp i åren — obotligt, barnsligt blåögd. Och ur stånd att släppa tron på det, som på landet alltid räknats för rätt, sanning etc. Egenskaper, som i de stora städernas människomyller ibland inte längre tyckas existera eller som blivit så vårdslöst hanterade och illa slitna, att de förlorat sin valör. Dock — trots grumlingen av de rena källorna — ger man inte upp. Världsförbättrare ha visst aldrig behövts bättre än nu, tänker man frejdigt. De ha heller aldrig haft sämre arbetsvillkor. Men fortfarande tror man fast på att bara sanningen sägs högt nog och klart nog, så blir den också hörd.

Först då en liten lömsk misstanke om att man kanske därvidlag kan ha misstagit sig börjar vakna, då man håller på att storkna över så mycket av det som sägs och sker, att man måste ropa högt för att inte kvävas, först då *är* det också tid att höja sitt protestrop med hopp om att det skall höras genom larmet. — — —

Låt oss emellertid sluta upp med att tala i liknelser.

Låt oss i stället med sjutumsspik fastslå, att vår hackkyckling, människohjärtat, är det förnämsta av organen, bokstavligt och bildligt. Kroppen *kan* fungera med sina enklaste processer utan tankekraft, men hjärtats strejk betyder slutet.

Hjärtat, skapelsens hårdaste muskel och samtidigt skapelsens ömhetsoch godhetscentrum.

Och blodet med hjärtat till drivkraft, som med sitt tusensträngade omlopp sannerligen inte heller är bara färgat sockervatten, utan i sin tur drivkraften för röd lidelse, flammande passion, vild vrede, glödande hat och lika glödande kärlek. Av jordens vätskor alltså den betydelsefullaste.

En hjärtanas kampfront och förening borde alltså ha utsikt till att bli ett starkt och flammande företag.

Ett för de andra makterna *farligt* företag. I synnerhet om vi samtidigt — vilket är vår avsikt — bruka det förstånd också vi begåvats med och till att börja med inbjuda hjärnan till en allians, att bli en likställd.

Det är först vid ett definitivt avslag, som rollerna bli ombytta och hjärnan får nöja sig med nådigt tillstånd att fungera som underordnad tjänare.

Varefter världen och vi själva så småningom kunna börja regeras efter de nya principerna, den nya formen för diktatur: mildhetens, godhetens, förståelsens.

Redan nu kan det — oändligt svagt — skönjas, att vår jord kommer att uppdelas efter dessa nya kampfronter, där det ena eller det andra av de två organen står för herraväldet.

Med den skillnad, att hjärtats banerförare alltmera villigt *också* tar hjärnans krafter i bruk i sin kamp. *Som underordnade härsmakter*. Och det är huvudsakligen där revolten ligger. Medan motparten allt hårdare och mera desperat kämpar uteslutande med *sitt* obarmhjärtiga vapen och huvudsakligen för makts och vinnings skull. — — —

En älskare av trevnaden på jorden, en, som finner, att det att *leva* är något i hög grad eftersträvansvärt, för den är utvecklingen — de banor den nu följer — outhärdlig.

Livet baktalas. Det skildras minsann som ett helvete!